

**Gemeente
Amsterdam**

Werkkader Erfgoed Programma Bruggen en Kademuren

Versie 2.0 – mei 2022

Monumenten en Archeologie

Inhoud

Inleiding	5
1 Beleidskader gebouwde monumenten	6
1.1 Bescherming	6
1.1.1 Rijks- en gemeentelijke monumenten	6
1.1.2 Beschermd stads- en dorpsgezichten	6
1.1.3 Bijzonder welstandskader en bestemmingsplan	7
1.1.4 UNESCO Werelderfgoed	8
2 Vergunningsprocedure	10
2.1.1 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en Omgevingswet	10
2.1.2 Conceptaanvraag	10
2.1.3 Reguliere procedure omgevingsvergunning	11
2.1.4 Uitgebreide procedure omgevingsvergunning	11
2.1.5 Indieningsvereisten bescheiden omgevingsvergunning	12
2.1.6 Vergunningsvrij	12
3 Beleidskader Archeologie	14
3.1 Archeologische waarde van bruggen en kademuren	14
3.2 Wet- en regelgeving	14
3.3 Archeologisch programma	15
4 Rol MenA in vernieuwingsketen PBK	17
4.1 Fase 1: Onderzoek	18
4.2 Fase 2: Stedelijke programmering	18
4.3 Fase 3: Conditionering	18
4.4 Fase 4: Technische voorbereiding	20
4.5 Fase 5: Uitvoering	20
4.6 Fase 6: Overdracht naar beheer	21
5 Escalatie	23
5.1 Scenario 1	23
5.2 Scenario 2	24
5.3 Scenario 3	24
6 Communicatie en kennisoverdracht	25
6.1 Communicatieverantwoordelijkheden	25
6.2 De communicatieboodschap	25
6.3 Het verhaal van de stad	25
6.4 Communicatiemiddelen en kennisoverdracht	26

Inleiding

Amsterdam staat de komende jaren voor een grote opgave. Tenminste 850 bruggen en sluisen en 200 km aan kademuren worden onderzocht en moeten mogelijk gerepareerd of compleet vervangen worden. Het feit dat de ingrepen plaatsvinden in een historische stad betekent een extra uitdaging. Zo hebben veel bruggen een monumentale status, maar ook het beschermd stadsgezicht en de constructieve staat van de monumenten op de kant zijn in het geding. Daarnaast zal rekening moeten worden gehouden met archeologische waarden, die vooral besloten liggen in de oudere bouwfases, funderingen en bodemlagen die onder veel moderne constructies schuilgaan.

Monumenten en Archeologie (MenA) is het stedelijke kennis- en expertisecentrum op het gebied van cultureel erfgoed van de Gemeente Amsterdam en vervult de wettelijke taken op het gebied van boven- en ondergronds erfgoed. In deze rol is MenA een gemeentelijke partner binnen het Programma Bruggen & Kademuren (PBK). MenA draagt vanuit drie invalshoeken bij aan de effectiviteit van het programma en het draagvlak voor dit grootschalige project:

- **Wettelijk vereiste advisering wat betreft de omgang met erfgoed**
Bruggen en kademuren maken deel uit van het Amsterdamse cultureel erfgoed. De gemeente is wettelijk verplicht om hier behoedzaam mee om te gaan. Het vroegtijdig meewegen van onder- en bovengrondse cultuurhistorie is niet alleen van belang voor een goede borging van erfgoedwaarden, maar zorgt ook voor een efficiënte doorloop van de vergunningsprocedure.
- **Kennis over bruggen en kademuren**
De constructieve staat van de bruggen en kademuren is bepalend voor het tijdstip en de mate waarin wordt vernieuwd. Inzicht in de historische gelaagdheid draagt bij aan de analyse van de constructie en daarmee aan technische keuzes. Een belangrijk deel van deze informatie ligt besloten in de bouwwerken zelf. MenA levert deze kennis aan op basis van verricht en nog uit te voeren archeologisch en bouwhistorisch onderzoek.
- **Het verhaal van Amsterdam**
Archeologisch en bouwhistorisch onderzoek vormt een rijke bron van nieuwe verhalen over de stad: over het leven van de bewoners en gebruikers, hoe de bruggen en kademuren vorm hebben gegeven aan Amsterdam en hoe de stad in het verleden voor vergelijkbare opgaven heeft gestaan.

Om invulling te kunnen geven aan deze doelstellingen is het van belang dat erfgoedwaarden zorgvuldig en op de juiste momenten in het planvormingsproces worden meegewogen. Uitgangspunt hiervoor zijn de wettelijke beleidskaders en adviesketens voor bovengronds en ondergronds erfgoed (hoofdstuk 1 en 2). De verschillende (advies)producten zijn vertaald naar de vernieuwingsketen van het PBK (hoofdstuk 3). Tot slot wordt ingegaan op drie potentiële escalatiescenario's (hoofdstuk 4) en op de lijnen voor communicatie en kennisoverdracht (hoofdstuk 5).

1 Beleidskader gebouwde monumenten

Monumenten zijn belangrijke getuigen van onze geschiedenis. Elk bouwwerk en structuur vertelt zijn eigen verhaal en ieder verhaal maakt deel uit van de geschiedenis van de stad. Het water met de bijbehorende waterwerken hebben de uitzonderlijke herkenbare stedenbouwkundige structuur van de stad bepaald. Amsterdam vindt het belangrijk om zoveel mogelijk van deze geschiedenis door te geven aan ons nageslacht. Veel van de waterwerken en waterwegstructuren zijn daarom wettelijk beschermd.

Bij ontwikkelingen aan bruggen en kademuuren is het verstandig om vroegtijdig op de hoogte te zijn welke cultuurhistorische waarden binnen de wettelijke bescherming vallen. In dit hoofdstuk wordt uiteengezet welke wet- en regelgeving hierop van toepassing is, en welke procedures en indieningsvereisten komen kijken bij de aanvraag van een (mogelijke) omgevingsvergunning.

1.1 Bescherming

1.1.1 Rijks- en gemeentelijke monumenten

Civiele kunstwerken bezitten soms bijzondere cultuurhistorische waarden. Waar het om (inter)nationale waarden gaat zijn ze door de overheid beschermd als rijksmonument en waar het om lokale waarden gaat als gemeentelijk monument. De reden om een object aan te wijzen is een samenspel van cultuurhistorische, architectuurhistorische en/of stedenbouwkundige waarden en/of zeldzaamheid en gaafheid. Rijks- en gemeentelijke monumenten zijn wettelijk beschermd in de Erfgoedwet, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de gemeentelijke Erfgoed Verordening.

Via onderstaande link is de actuele monumentenstatus van een object na te gaan:

<https://data.amsterdam.nl/kaartlaag/cultureel/erfgoed/monumenten>

1.1.2 Beschermd stads- en dorpsgezichten

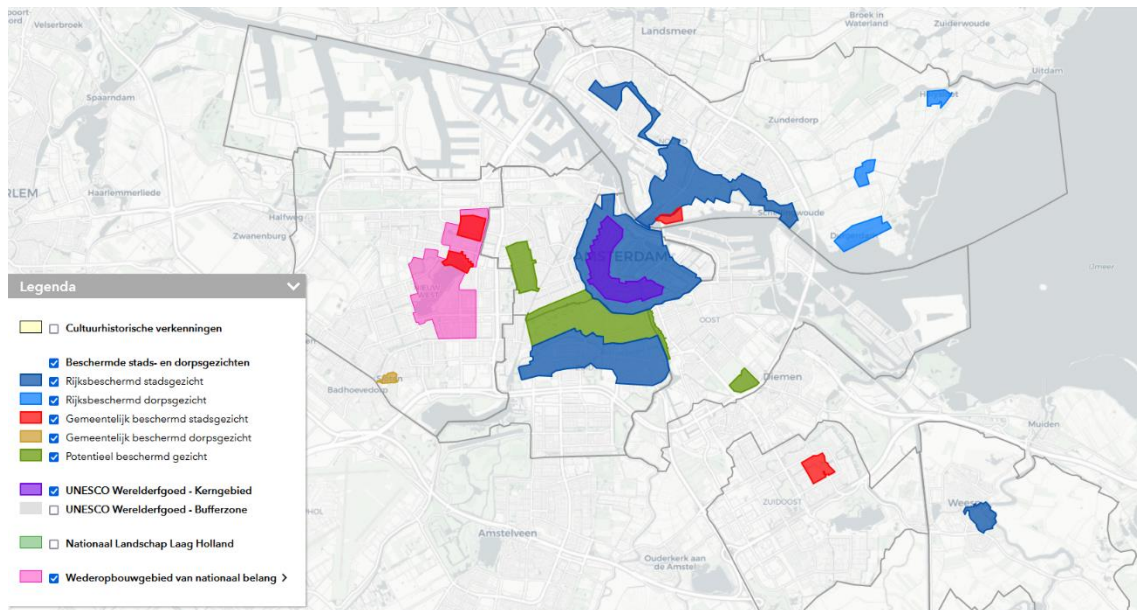
Veel civiele kunstwerken in Amsterdam en Weesp liggen in een aangewezen beschermd stads- of dorpsgezicht.¹ Met de aanwijzing tot beschermd stadsgezicht wordt beoogd om de historische structuur en ruimtelijke karakteristieken van een gebied te behouden, maar vooral ook te versterken en te benutten bij ontwikkelingen. Uitgangspunt bij een beschermd stads- of dorpsgezicht is de bescherming van een gebied; het gaat dus niet om de bescherming van afzonderlijke gebouwen of objecten. De juridische basis van een beschermd gezicht is het bestemmingsplan. Hierin worden de te beschermen cultuurhistorische waarden verankerd. Bij veranderingen moet rekening gehouden worden met het bijzondere karakter. Van 'bevriezen' of op slot zetten, is geen sprake.

De beschermde stads- en dorpsgezichten van Amsterdam (afb. 1) zijn te vinden op de site:

<https://maps.amsterdam.nl/cultuurhistorie>

---

¹ Amsterdam/ Weesp kent op dit moment (maart 2022) vier rijksbeschermd stadsgezichten, drie rijksbeschermd dorpsgezichten, vier gemeentelijk beschermd stadsgezichten en een gemeentelijk beschermd dorpsgezicht. Daarnaast staan nog drie stads- of dorpsgezichten op de nominatie.

1 Kaart met cultuurhistorische waarden in Amsterdam (maps.amsterdam.nl)

In een beschermd dorps- of stadsgezicht is voor het slopen en nieuw bouwen van objecten zonder monumentenstatus een omgevingsvergunning nodig, omdat de waarde van de bestaande omringende bebouwing nadrukkelijk een rol speelt in het afwegingsproces. Bij verbouwings- of nieuwbouwplannen wordt strenger beoordeeld of een plan een stedenbouwkundige of architectonische verbetering voor het geheel oplevert. Er wordt vooral gekeken naar het behoud van de samenhang. Indien het voornemen bestaat een object(en) in het beschermd stadsgezicht te slopen, wordt MenA om advies gevraagd.

1.1.3 Bijzonder welstandskader en bestemmingsplan

Niet alleen de wettelijk beschermde panden en gebieden zijn van cultuurhistorisch belang, maar ook het weefsel tussén de beschermde monumenten. Om ervoor te zorgen dat ook zorgvuldig wordt omgegaan met waardevolle panden en gebieden die niet wettelijk beschermd zijn, heeft Amsterdam diverse waarderingskaarten opgesteld. Deze kaarten maken een onderdeel uit van de vigerende bestemmingsplannen en de welstandsnota. Zo zijn er waarderingskaarten voor de Binnenstad, de Gordel '20-'40, de 19de-eeuwse Ring en de AUP-gebieden.² Hierin worden de buurten in hun samenhang en onderlinge verscheidenheid beschreven en met elkaar vergeleken. De bebouwing is vervolgens op objectniveau gewaardeerd in drie ordes opklimmend van orde 3 naar orde 1. De criteria die uit de waardering van de architectuur in deze kaarten zijn afgeleid, vormen de basis voor de welstandsbeoordeling van bouwinitiatieven.

² AUP: Algemeen Uitbreidings Plan

Bij het opstellen van de waarderingskaarten wordt uitgegaan van de volgende criteria:

- **Orde 1**

Dit zijn rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en objecten met een vergelijkbare cultuurhistorische waarde. Uitgangspunt bij orde 1 objecten is behoud/restauratie.

- **Orde 2**

Dit zijn bouwwerken die vanwege hun hoge architectonische kwaliteit, hun plaats in de stedenbouwkundige structuur en/of als toonaangevend element een belangrijke bijdrage leveren aan het stadsbeeld. Uitgangspunt bij orde 2 objecten is behoud/restauratie.

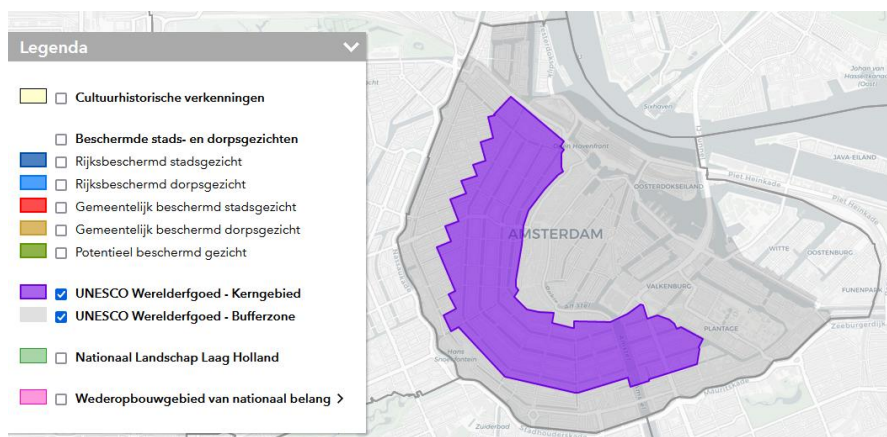
- **Orde 3**

Dit zijn bouwwerken die wat schaal en detaillering betreft passen in de stedenbouwkundige structuur, maar geen architectonische of stedenbouwkundige meerwaarde hebben. Binnen de orde 3 objecten is sprake van grote kwaliteitsverschillen. Op basis van een kwaliteitstoets wordt bepaald of sprake is van objecten met cultuurhistorische, bouwhistorische, architectuurhistorische en/of stedenbouwkundige waarden. Wanneer dat het geval is, is behoud het uitgangspunt.

Welke orde een object heeft staat op de site: <https://maps.amsterdam.nl/ordekaart>

1.1.4 UNESCO Werelderfgoed

De grachtengordel van Amsterdam staat op de Werelderfgoedlijst van UNESCO. Hiermee vormt de UNESCO-status een vanzelfsprekende voortzetting van het tot nu toe gevoerde monumentenbeleid in de binnenstad. UNESCO maakt voor Amsterdam een onderscheid tussen de zogenaamde kern- en bufferzone (afb. 2). De kernzone is het daadwerkelijke werelderfgoedgebied. De bufferzone is het gebied direct daaromheen en dient als bescherming van de kernzone. De grenzen van de bufferzone zijn gelijk aan die van het in 1999 toegekende rijksbeschermd stadsgezicht. De voorwaarden voor de UNESCO-status worden gewaarborgd in het gevoerde erfgoedbeleid in de binnenstad.

2 Unesco kerngebied en bufferzone (maps.amsterdam.nl)

Voor een UNESCO-site gelden voor de siteholder, de verantwoordelijke partij voor het gebied, in dit geval de gemeente Amsterdam, een aantal zwaarwegende richtlijnen. Zo dient men ter alle tijden zich in te zetten de zogenaamde Outstanding Universal Value (OUV) te beschermen, net als de 'integrity' en 'authenticity'. Deze OUV, of wel de unieke universele waarden van dit gebied zijn bij inschrijving op de lijst toegekend door UNESCO, en zijn de kenmerken die dit werelderfgoed zo bijzonder maken.

2 Vergunningsprocedure

2.1.1 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en Omgevingswet

Volgens de huidige planning zal met ingang van 1 januari 2023 de Omgevingswet in werking treden. Met deze wet wordt de ruimtelijke planvorming en vergunningverlening in het Omgevingsplan geregeld. In de huidige overgangsfase is vergunningverlening nog geregeld in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de gemeentelijke erfgoedverordening.

In de meeste situaties is voor het bouwen in of aan een cultuurhistorisch object of gebied een omgevingsvergunning noodzakelijk. Hieronder wordt uiteengezet hoe een dergelijk vergunningsproces bij rijks- en gemeentelijke monumenten kan verlopen en aan welke vereisten een vergunningsaanvraag moet voldoen. Volgens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de erfgoedverordening is het *"verboden om een rijks- of gemeentelijk monument te slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument of het herstellen, gebruiken of laten gebruiken op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht"*. Deze handelingen zijn alleen toegestaan als een omgevingsvergunning is afgegeven.

De Wabo is expliciet over het belang van de bescherming: *"De omgevingsvergunning kan alleen worden verleend indien het belang van de monumentenzorg zich daartegen niet verzet"*.³ De bescherming van een rijks- of gemeentelijkmonument is kortom geen wens of eis, maar een wettelijke bepaling die de cultuurhistorische waarden boven andere belangen stelt. Wel moet worden opgemerkt dat bij de beslissing op de aanvraag het bevoegd gezag rekening houdt met het gebruik van het monument. Bij een dergelijke overweging dient het bevoegd gezag haar afweging goed te motiveren. Het behoud van cultuurhistorische of monumentale waarden vormt daarbij de grondslag van dit beleid. Bij de toetsing van bouwplannen wordt gekeken naar de mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen, maar de uiteindelijke doelstelling is om de beschermde monumentale waarden te behouden.

Beleidskader monumenten

Naast de bepalingen in de Wabo en Omgevingswet heeft de gemeente Amsterdam voor het toetsen van ingrepen of herstel van monumenten een beleidskader opgesteld. Hiermee wil de gemeente Amsterdam recht doen aan de kwaliteiten en onderlinge verschillen van monumenten; elk monument is immers anders en verdient zijn eigen beoordeling⁴.

2.1.2 Conceptaanvraag

Het is verstandig om in een vroeg stadium van het planproces een conceptaanvraag omgevingsvergunning in te dienen. Op verzoek van de aanvrager adviseert en ondersteunt MenA al tijdens dit voorbereidingstraject. Het uiteindelijke concept wordt op meerdere aspecten getoetst, waaronder op welstand en ruimtelijke ordening door de Commissie Ruimtelijke

---

³ Wabo, artikel 2:15.

⁴ Het beleidskader is vastgesteld door de gemeenteraad op 14 oktober 2016 en gepubliceerd in het Gemeenteblad nr. 142283.

Kwaliteit. Een conceptaanvraag kan een peilmoment zijn om na te gaan of het plan in het geval van een officiële aanvraag tot een vergunbaar plan kan leiden.

2.1.3 Reguliere procedure omgevingsvergunning

Voor gemeentelijke monumenten en eenvoudiger ingrepen bij rijksmonumenten, waarbij het Rijk niet om advies hoeft te worden gevraagd, geldt een reguliere procedure van acht weken met een mogelijke verlenging van zes weken. Het bevoegd gezag vraagt advies aan de onafhankelijke Commissie voor Ruimtelijke Kwaliteit (CRK). MenA adviseert, als stedelijk kennis- en expertisecentrum, de CRK over de waardering en omgang met de onder- en bovengrondse cultuurhistorische waarden in de stad.

2.1.4 Uitgebreide procedure omgevingsvergunning

Voor rijksmonumenten geldt een uitgebreide procedure omgevingsvergunning. Deze procedure geldt voor bepaalde activiteiten die het wezen van het monument (kunnen) raken. In dat geval is de uitgebreide voorbereidingsprocedure van zes maanden (26 weken) van toepassing.⁵ Het bevoegd gezag vraagt dan de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) om advies. De plannen moeten wel van ingrijpende aard zijn. Het bevoegd gezag moet de RCE om advies vragen in geval van:

- Sloop, of gedeeltelijke sloop van ingrijpende aard.
- Ingrijpende wijziging van rijksmonument of een belangrijk deel daarvan, met gevolgen vergelijkbaar aan sloop of gedeeltelijke sloop van ingrijpende aard.
- Reconstructie van een rijksmonument of een belangrijk deel daarvan.
- Wijziging van het gebruik van het monument of een belangrijk deel daarvan, waarbij sprake is van wijziging van het monument.

Overeenkomstig de reguliere procedure vraagt het bevoegd gezag daarnaast advies aan de onafhankelijke CRK. Ook hierbij adviseert MenA als stedelijk kennis- en expertisecentrum, de CRK over de waardering en omgang met de onder- en bovengrondse cultuurhistorische waarden in de stad. Het beleidskader speelt een rol in de toetsing van de voorliggende plannen. De gemeente neemt vervolgens een ontwerpbesluit op de vergunningaanvraag.

Als het ontwerpbesluit ter inzage ligt, kan iedereen – burens, belangengroepen en de aanvrager zelf als hij het niet eens is met het voorgenomen besluit – daar binnen zes weken op reageren in een zienswijze. Daarna wordt het definitieve besluit genomen over het al dan niet verlenen van de vergunning. De procedure kan maximaal zes weken worden verlengd bij zeer ingewikkelde of omstreden onderwerpen. Bij termijnoverschrijding wordt de vergunning niet automatisch van rechtswege verleend. Wel kan de aanvrager de rechter inschakelen bij het uitblijven van een beslissing.

---

⁵ Voor de planning moet rekening worden gehouden met een doorlooptijd voor de vergunning van 26 weken, met daarbij een mogelijke 6 weken verlenging en 6 weken voor bezwaar.

2.1.5 Indieningsvereisten bescheiden omgevingsvergunning

Via het Omgevingsloket wordt een omgevingsvergunning voor werkzaamheden aangevraagd. Naast de vragenlijst wordt er verzocht om wettelijk verplichte bijlagen toe te voegen. De aanvraag is pas ontvankelijk als alle wettelijk verplichte bijlagen zijn meegestuurd.

De indieningsvereisten voor de aanvraag omgevingsvergunning zijn geregeld in hoofdstuk 5 van de 'Regeling Omgevingsrecht'. Hierin worden specifiek de benodigde bescheiden voor het onderdeel 'monumenten' beschreven. Bij de aanvraag (bouwactiviteit) dienen de volgende stukken te worden ingediend:

- Het monumentnummer en, voor zover daarvan sprake is, de naam van het monument.
- Het huidige gebruik van het monument en het gebruik van het monument na voltooiing van de voorgenomen wijziging.
- Een gemotiveerde opgave of de wijziging is afgestemd op kwaliteitseisen of uitvoeringsvoorschriften die op het monument van toepassing zijn.
- Cultuurhistorische rapporten, daaronder begrepen rapporten inzake architectuurhistorie, bouwhistorie, interieurhistorie, kleurhistorie, bewegingsmechanisme, enz.
- Bouwtechnische rapporten, daaronder begrepen rapporten inzake bouwfysische, constructieve, materiaaltechnische of preventieve aspecten.
- Een beschrijving van de technische staat van het monument.
- Een bestek of werkschrijving per onderdeel van de toe te passen constructies, materialen, afwerkingen en kleuren alsmede van de wijze van verwerking daarvan.
- Overzichts- en detailfoto's die een duidelijke indruk geven van het onderdeel van het monument waar de voorgenomen wijziging zal plaatsvinden.

De volgende tekeningen:

- Opnametekeningen van de bestaande toestand en gebrekentekeningen.
- Plantekeningen van de nieuwe toestand en van de voorgenomen werkzaamheden, voor zover van toepassing daaronder begrepen de te vervangen of te veranderen onderdelen en de te verhelpen gebreken.
- Aanvullende tekeningen van bestaande en nieuwe toestand, waaronder begrepen detailtekeningen en doorsnedetekeningen.

2.1.6 Vergunningsvrij

Voor sommige aanpassingen van een monument of een object gelegen binnen een beschermd gezicht, is geen vergunning nodig. Het gaat om activiteiten waarbij er geen monumentale waarden worden aangetast. Het gaat dan om 'gewoon onderhoud' volgens het Besluit omgevingsrecht (bijlage II- art. 3a). Hieronder worden werkzaamheden verstaan die noodzakelijk zijn om het monument in stand te houden. Enkele voorbeelden van gewone onderhoudswerkzaamheden zijn:

- Het overschilderen van onderdelen. Onder voorwaarde dat de plaatselijk loszittende delen van de verflaag worden afgekrabd, geplamuurd, licht opgeschuurd en worden over geschilderd in de bestaande kleur met hetzelfde product. Let wel: het geheel verwijderen van verflagen is vergunningsplichtig.

- Plaatselijk metselwerk en/of voegwerk herstellen met dezelfde voeg en voegspecie⁶.
- Plaatselijk herstel van ijzeren onderdelen.
- Kleine reparaties aan natuurstenen onderdelen.
- Regulier onderhoud aan bewegingsmechanismen of elektrische installaties.

Het is raadzaam om bij onderhoudswerkzaamheden vooraf bij het bevoegd gezag of MenA te verifiëren of de geplande werkzaamheden daadwerkelijk onder het begrip 'gewoon onderhoud' vallen of dat toch een omgevingsvergunning vereist is. Immers, wanneer werkzaamheden worden uitgevoerd zonder de vereiste omgevingsvergunning dan geldt dat als een economisch delict. Er kan dan door het bevoegd gezag een handhavingstraject worden ingezet.

---

⁶ Aandachtspunt bij gevelonderhoud: bij het reinigen van het metselwerk/natuursteen en/of hydrofoberen is er altijd omgevingsvergunning nodig.

3 Beleidskader Archeologie

Waar de bodem verstoord wordt, dient volgens de Nederlandse wet rekening te worden gehouden met archeologische waarden. Zeker in het kader van een grootschalig project als het Programma Bruggen en Kademuren is het zaak om vroegtijdig in kaart te brengen welke archeologische waarden in het geding zijn en hoe deze op een efficiënte manier kunnen worden geborgd. In dit beleidskader wordt ingegaan op de vraag wat in de context van bruggen en kademuren verstaan wordt onder archeologische waarden, welke wet- en regelgeving hierop van toepassing is, en welke procedures en indieningsvereisten komen kijken bij de aanvraag van een omgevingsvergunning.

3.1 Archeologische waarde van bruggen en kademuren

Met archeologische 'waarde' wordt in de eerste plaats de informatiewaarde bedoeld: wat kunnen de resten die in de bodem worden verwacht ons leren over het verleden dat niet uit andere bronnen valt af te leiden? Een brug of kademuur biedt als vindplaats niet alleen informatie over bouwtechnische oplossingen in het verleden, maar geeft ook inzicht in de ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkeling van Amsterdam door de eeuwen heen. Daarbij zijn vooral de 'verborgen' eigenschappen van bruggen en kademuren van belang: oude constructies die schuilgaan achter of onder de zichtbare, jongere buitenkant, en die niet uit archieftekeningen bekend zijn. Maar het kan ook gaan om afval dat zich na eeuwen van wonen en werken langs het water in de grachtbodems of in oude riooluitmondingen heeft opgehoopt.

3.2 Wet- en regelgeving

Gemeenten zijn volgens de Monumentenwet uit 1988 en vanaf 2023 volgens de Omgevingswet verplicht om bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening te houden met archeologische waarden in de bodem.⁷ De scope van het Programma Bruggen en Kademuren ligt voornamelijk in de oude binnenstad, waar in de huidige bestemmingsplannen archeologische beschermingszones (archeologische dubbelbestemmingen) voor zowel de bruggen en kades als de grachtbodems zijn aangewezen. Ook buiten deze binnenstedelijke zone kunnen echter archeologische beschermingszones van toepassing zijn. Voor de vernieuwing van veel bruggen en kademuren betekent dit dat bij de aanvraag van een omgevingsvergunning moet worden aangetoond dat bij de werkzaamheden geen archeologische waarden verloren gaan. Aan deze verplichting kan worden voldaan door een archeologische waardestelling op te nemen in de bouwplannen.

---

⁷ De Monumentenwet is per 1 juli 2016 vervallen, maar het deel dat betrekking heeft op de fysieke leefomgeving blijft via het Overgangsrecht in de Erfgoedwet van toepassing.

3.3 Archeologisch programma

Archeologisch onderzoek verloopt, conform de landelijke beoordelingsrichtlijn (SIKB BRL 4000 Archeologie) en de daaraan verbonden Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) die is vastgesteld met de Erfgoedwet. Als gemeentelijk partner binnen het PBK draagt MenA zorg voor de uitvoering van dit onderzoek. Voor een efficiënte doorloop van het onderdeel archeologie van de omgevingsvergunning is het volgende adviestraject ingericht (afb. 3):

1. Als onderdeel van de conditioneringsfase wordt per brug of rak een archeologische waardestelling bij MenA uitgezet. Dit document bevat de uitwerking van de archeologische verwachting op basis van het bouwplan, actuele archeologische, en (bouw)historische informatie.
2. Bij een in de waardestelling vastgestelde lage verwachting volgt vrijstelling van verder onderzoek en geldt alleen de verplichting om tijdens de uitvoering eventuele archeologische vondsten te melden. Mocht dat het geval zijn, dan is MenA op afroep beschikbaar om de resten te documenteren en vondsten te bergen. Vervolgens doet MenA hiervan melding bij het ministerie van OCW (i.c. de RCE).
3. Vloeit uit de waardestelling een hoge verwachtingswaarde voort, dan wordt als onderdeel van de conditioneringsfase bij MenA een Programma van Eisen (PvE) vastgesteld.
4. De waardestelling en zo nodig het PvE worden ingediend bij de aanvraag Omgevingsvergunning.
5. Op basis van het PvE en het aangeleverde ontwerp stelt MenA in samenspraak met de civieltechnisch projectleider een Plan van Aanpak (PvA) op voor de uitvoering van het veldonderzoek en/of eventuele te treffen technische maatregelen.
6. Het veldonderzoek zelf wordt geïntegreerd in de civieltechnische werkzaamheden in de vorm van een archeologische begeleiding. Uitgangspunt is een representatieve (gereconstrueerde) opname van de kade- of brugconstructie en van eventuele voorgangers achter en/of onder de huidige constructie. Deze opname kan worden samengesteld op basis van het civieltechnisch-vooronderzoek (o.a. duikinspectie, kernboringen, eventuele proefsleuf) en via waarnemingen en bemonstering op verschillende locaties en momenten voorafgaand of tijdens het sloopproces (onderzoek *in situ*). Ook kunnen in overleg verwijderde structuren of onderdelen daarvan op een later moment buiten de werkput (aanvullend) worden onderzocht (onderzoek *ex situ*). De wijze waarop het veldonderzoek wordt ingepast in de kademuur- of brugvernieuwing is sterk afhankelijk van de gekozen civieltechnische uitvoeringsmethode. In het geval er tijdens de werkzaamheden wordt gestuit op vondsten (in de vulling achter de kade- of brughoofdconstructie, in uitmondende riolen of in de aanliggende waterbodem) dan worden deze verzameld.
7. De bevindingen worden na afloop van het veldonderzoek door MenA uitgewerkt in een wettelijk verplicht op te stellen (verzamel)rapport en de vondsten worden gedeponeerd in het gemeentelijk archeologisch depot.

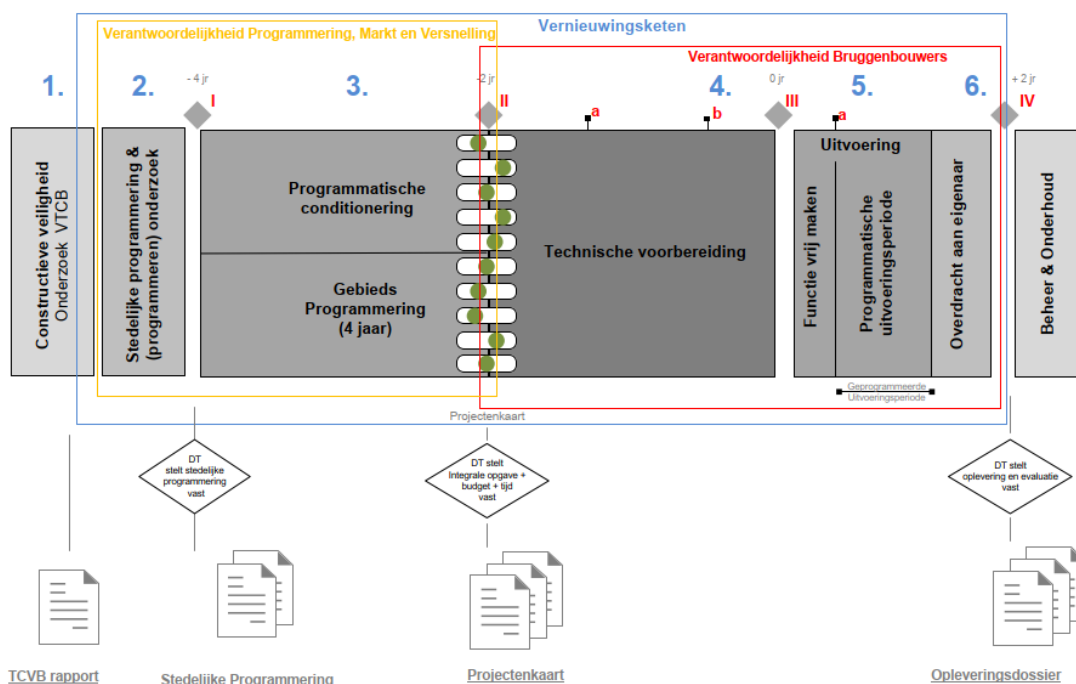

3 Het archeologisch advies- en onderzoekstraject Bruggen en Kademuren. In blauw het traject bij een lage verwachtingswaarde (vrijstelling), in oranje het traject bij een hoge verwachtingswaarde

4 Rol MenA in vernieuwingsketen PBK

Dit hoofdstuk beschrijft de rol van MenA in de verschillende fasen van de vernieuwingsketen van het PBK (afb. 4). Het is van belang dat per fase duidelijk is of/en wanneer MenA betrokken dient te worden in het proces. Door de aanwezige cultuurhistorische of monumentale waarden vroegtijdig in de planvorming van het PBK mee te nemen wordt voorkomen dat pas bij de toetsing van de plannen in het kader van een aangevraagde omgevingsvergunning deze waarden niet voldoende blijken te zijn geborgd. De ervaring leert dat het aanpassen van reeds gemaakte plannen kostbaar en tijdrovend is.

Voor de gemeente Amsterdam vervult MenA de wettelijk gestelde taken op het gebied van het boven- en ondergronds erfgoed. In die hoedanigheid is zij een gemeentelijk partner van het PBK. Op basis van de door het PBK opgestelde planningen van benodigde werkzaamheden zal MenA jaarlijks een kostenraming voor de wel en de niet door te belasten diensten aan het PBK doen toekomen, op basis waarvan het PBK een opdracht aan MenA zal verlenen. Zie bijlage 2.

4 De vernieuwingsketen van het Programma Bruggen en Kademuren

4.1 Fase 1: Onderzoek

Doel: Het PBK stelt per object de constructieve staat vast en levert een instandhoudingsadvies aan voor de volgende fase.

Per brug en kaderak start het PBK een onderzoek om de technische staat van een brug of kademuur in kaart te brengen. Voor het onderzoek worden risicobeoordelingen, instandhoudingsanalyses en herberekeningen uitgevoerd. Dit levert ook de basisinformatie over een brug of kademuur op die nodig is om de vernieuwing voor te bereiden. Deze informatie wordt door het onderzoeksteam Toetsing Constructieve Veiligheid Bruggen (TCVB) of Kademuren (TCVK) gegenereerd.

In deze fase vindt geen afstemming tussen het PBK en MenA plaats.

4.2 Fase 2: Stedelijke programmering

Doel: Het PKB stelt een stedelijke programmering van diverse objecten vast, 4 jaar voor start uitvoering.

Het PBK stelt een programmering vast van brugvernieuwingen op basis van onder andere de instandhoudingsadviezen (TCVB), de bereikbaarheid van de stad over land en water en het functioneren van het boezemsysteem. Deze programmering wordt in twee stappen gedaan: eerst een programmering op stedelijk niveau en daarna een programmering per gebied of corridor. De programmering op stedelijk niveau wordt ieder jaar vastgesteld, voor de komende 20 jaar in vijf blokken van vier jaar. In het eerste blok van vier jaar staan de projecten vast waaraan gewerkt gaat worden (voorbereiding en uitvoering).

Actiepunt PBK:

Het PBK stuurt de vastgestelde programmering naar MenA.

Actiepunt MenA:

MenA koppelt vervolgens aan het PBK terug voor welke objecten van de programmering naast een verplichte archeologische ook een architectuur- en bouwhistorische waardestelling van MenA vereist is.

4.3 Fase 3: Conditionering

Doel: Het PBK maakt een definitieve projectkaart. Deze wordt vastgesteld door het Directieteam (DT) en het Directielid bruggen en kademuren.

Voor het PBK worden in deze fase de uitgangspunten van de vernieuwing vastgesteld. Deze fase bestaat globaal uit twee onderdelen: de gebiedsgerichte programmering en programmatische conditionering.

Als nadere uitwerking van de stedelijke programmering wordt een gebiedsgerichte programmering opgesteld, bestaande uit onder andere:

- Specifieke scope van de vernieuwing.
- Meer gedetailleerde beschrijving van de opgave per corridor of gebied.
- Bereikbaarheid scan (bijv. 'vierkant afsluiten' of gefaseerd uitvoeren) t.b.v. detailprogrammering en goedgekeurd door Stadsregie.

Daarnaast wordt een programmatische conditionering opgesteld om alle voorbereidende werkzaamheden rondom de huidige situatie in beeld te brengen.

Actiepunten MenA:

Vóór het opstellen van de Klanten Eisen Specificatie (KES) maakt MenA twee cultuurhistorische waardestellingen:

1. De archeologische waardestelling stelt de verwachte archeologische waarde van een gebied of object vast. Uit deze waardestelling volgt een besluit namens het bevoegd gezag ten aanzien van te nemen archeologische vervolgstappen (vrijstelling, veldonderzoek en/of te nemen technische maatregelen). Als uit de archeologische waardestelling een hoge verwachtingswaarde voortkomt, dan wordt als onderdeel van de conditioneringsfase bij MenA een archeologisch Programma van Eisen (PvE) opgevraagd.
2. De architectuur- en bouwhistorische waardestelling geeft inzicht in de bouwgeschiedenis en de aanwezige monumentale waarden, waarmee duidelijk wordt gemaakt wat de essentie van het monument is. Deze monumentale waarden worden geclassificeerd in:
  - Hoge waarden: cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object of gebied.
  - Positieve waarden: deze zijn van belang voor de structuur en/of de betekenis van het object of gebied.
  - Indifferentie waarden: deze zijn van relatief weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object of gebied.

Beide waardestellingen en een eventueel noodzakelijk archeologisch PvE dienen te worden toegevoegd aan de indieningsbescheiden omgevingsvergunning (fase 4).

Actiepunten PBK:

1. De uitkomsten van de archeologische waardestelling en PvE, de architectuur- en bouwhistorische waardestelling worden meegenomen in de KES.
2. In het geval van een monument wordt door het PBK een ervaren restauratiearchitect⁸ in de arm genomen die op basis van de projectdoelstellingen, de technische staat van het object en monumentale waarden een restauratievisie opstelt volgens geldende criteria (zie bijlage 1). Voor de visie zijn de wettelijke kaders aangaande het behoud van monumentale waarden het uitgangspunt.
3. De restauratievisie, aangevuld met ondersteunende visualisaties, moet ter beoordeling aan MenA en de CRK worden voorgelegd.
4. Na de positieve beoordelingen van MenA en de CRK moet de visie worden meegenomen in het object specifieke PvE van het PBK.
5. Indien de visie niet akkoord is en het plan in strijd is met de wettelijke kaders⁹ en niet aanpasbaar is, dan is er sprake van 'escalatie'; zie hiervoor hoofdstuk 5.

---

⁸ Het selecteren van een restauratiearchitect kan geschieden door een selectie uit erkende restauratie-architectenbureaus en/of basis van referentieprojecten en voldoende ervaring met de restauratie van monumentale civiele kunstwerken. Bij de selectie van een restauratiearchitect kan MenA om advies worden gevraagd. Zie ook bijlage 1 Restauratievisie

⁹ Wet Algemene bepalingen Omgevingsrecht, art. 2:15 - *Voor zover de aanvraag betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder f, kan de omgevingsvergunning slechts worden verleend indien het belang van de monumentenzorg zich daartegen niet verzet. Bij de beslissing op de aanvraag houdt het bevoegd gezag rekening met het gebruik van het monument.*

4.4 Fase 4: Technische voorbereiding

Doel: Het PBK stelt na een technische voorbereiding een contractdossier op.

In deze fase wordt het technisch ontwerp gemaakt en het contractdossier voor de uitvoering opgesteld. Het technisch ontwerp wordt in drie opeenvolgende ontwerpfases verder uitgewerkt.

1. Voorontwerp (VO). Het doel van het VO is het bepalen van de oplossing voor de opgave aan de hand van de eisen.
2. Definitiefontwerp (DO): In het DO volgt de uitwerking van de oplossing (VO) tot een maatvast ontwerp van alle relevante onderdelen, waarin risicobeheersing en materiaalkeuze is vastgelegd en kritische details met name onder behoud van inpasbaarheid en uitvoerbaarheid zijn bepaald.
3. Uitvoeringsontwerp (UO). Het ontwerp is dan zover uitgewerkt dat met dit product het werk gerealiseerd kan worden.

Actiepunten MenA:

Op basis van het PvE en het aangeleverde ontwerp stelt MenA in samenspraak met de civieltechnisch projectleider een PvA op voor de uitvoering van het veldonderzoek en/of eventuele te treffen technische maatregelen.

Actiepunten PBK:

1. MenA adviseert het PBK in geval van Orde 1 objecten om het VO in te dienen als Conceptaanvraag omgevingsvergunning, zodat in een vroeg stadium de werkzaamheden en de keuzes worden getoetst (zie 1.2.2)¹⁰
2. Op basis van de terugkoppeling van de CRK en de RCE op het VO wordt het DO met het restauratieplan verder uitgewerkt. Voorafgaand aan de definitieve indiening van de omgevingsvergunning kunnen planaanpassingen voor advies aan MenA worden voorgelegd.
3. Vervolgens wordt het DO ingediend als omgevingsvergunningsaanvraag (1.2.5).
4. Na beschikking van de vergunning wordt het UO gemaakt. In dit ontwerp worden de nadere voorwaarden, die in de beschikking van het bevoegd gezag staan, meegenomen (zie fase 5).

4.5 Fase 5: Uitvoering

Doel: Op basis van de omgevingsvergunning wordt het object gerestaureerd en mogelijk aangepast. Na deze fase zijn de fysieke werkzaamheden aan het object afgerond.

In deze fase vindt het daadwerkelijke uitvoerende werk, zoals restaureren, renoveren, (deels) slopen en weer opbouwen van brug en kade plaats. Hierbij kan sprake zijn van het inpassen in het civiel technisch werk ter plaatse van door MenA uit te voeren archeologisch-bouwhistorisch onderzoek, advies en toetsing.

Actiepunt PBK

MenA ontvangt bij de start van de uitvoeringsfase de planning van de beslismomenten en een organogram van het projectteam. Bij de start van de uitvoering dient er een startbespreking gehouden te worden voor de (restauratie)werkzaamheden waarbij tenminste aanwezig zijn:

---

¹⁰ Er is geen wettelijke doorlooptijd voor de beoordeling van de conceptaanvraag omgevingsvergunning. Men moet rekening houden met een indicatieve beoordelingstermijn van 6 a 8 weken.

- Vertegenwoordigers van MenA en Vergunningen Toezicht en Handhaving (bevoegd gezag).
- Restauratie aannemers.
- Civiele aannemer van de brug.
- Directievoerder/toezichthouder van het BRL Erkend Restauratie-architectenbureau.
- Opdrachtgever brugvernieuwing.

Doel van dit overleg is o.a.:

- Kennismaken van de verschillende partijen.
- Afspraken maken over de voorwaarden van de monumentenvergunning.
- Werkafspraken te maken m.b.t. het inpassen en uitvoeren van het archeologisch-bouwhistorisch onderzoek.
- Afspraken te maken over de wijze waarop de voortgang van het werk en afwijkingen t.o.v. het restauratiebestek/ vergunning aan MenA wordt gemeld.

Actiepunten MenA:

Archeologie

Archeologisch veldonderzoek wordt op basis van het PvE/PvA ingepast in de civieltechnische uitvoering. De CT-aannemer verleent hieraan medewerking conform de afspraken in de KES, PvE/PvA en voorschriften in de omgevingsvergunning. De praktische inpassing van het archeologisch programma wordt besproken in een startoverleg tussen MenA, CT-aannemer en – projectleider.

Monumenten

In de verleende monumentenvergunning zijn vaak voorwaarden opgenomen ten behoeve van de uitvoering. Deze voorwaarden zijn keuzes of toets- en beslismomenten die de vergunningverlener (MenA is hierin adviseur van de vergunningverlener) maakt gedurende de uitvoering. Bijvoorbeeld:

- advisering restauratie monumentale onderdelen;
- brug specifieke onderdelen bespreken, detaillering;
- doornemen detaillering werkdetails;
- keuren metselwerk, bakstenen en voegwerk;
- keuren natuursteen, reparatie en herstel;
- keuren smeedwerk, herstel en kleuren;
- diverse bezoeken op de bouw - beoordelen detaillering;
- advisering installaties, afsluitbomen, verlichting camera's e.d.;
- eventueel bespreken wijzigingen bewegingswerk;
- formele oplevering.

4.6 Fase 6: Overdracht naar beheer

Doel: Het vaststellen van een meerjarenonderhoudsplan voor de monumentale onderdelen.

In deze fase wordt de brug in gebruik en in beheer genomen. De informatie die voor beheer noodzakelijk is, staat aangegeven in het Beheer Acceptatie Proces (BAP). Onderdeel van deze informatie is het Meerjarenonderhoudsplan. Hierin staat beschreven op welke wijze en met welke frequentie het object dient te worden onderhouden.

Actiepunt MenA:

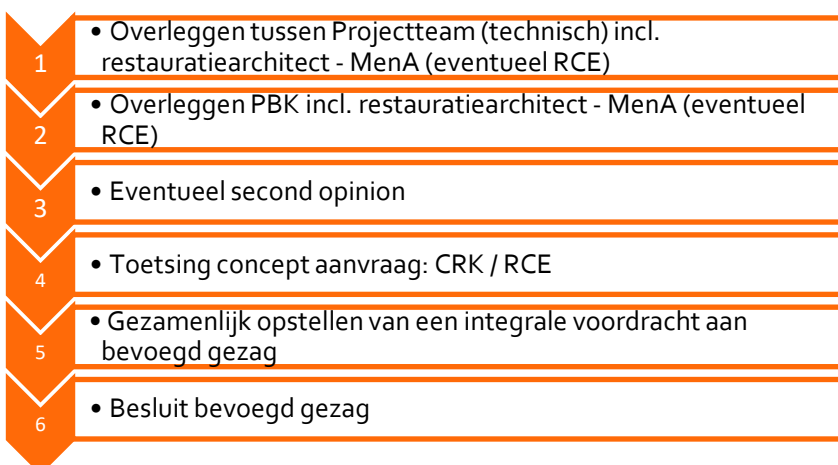
MenA adviseert de assetmanager over het onderhoud van de monumentale aspecten van het object. Vondsten en documentatie van het archeologisch-bouwhistorisch onderzoek worden overgedragen aan het gemeentelijk depot.

5 Escalatie

Bij complexe opgaves is er sprake van een stapeling van bestuurlijke of beleidsmatige ambities en/of wettelijke vereisten die conflicterend kunnen zijn, waardoor ambtelijke of bestuurlijke meningsverschillen kunnen ontstaan over hoe om te gaan met erfgoedwaarden. Denk hierbij aan het behoud van archeologische waarden *in situ* of het wezenlijk wijzigen en daarmee aantasten van monumentale bruggen. Het is belangrijk dat in een vroeg stadium dergelijke knelpunten in kaart worden gebracht, en dat vooraf duidelijk wordt gemaakt wat de hiërarchie tussen de wettelijke vereisten en de bestuurlijke of beleidsmatige ambities is. Hierbij zijn drie scenario's denkbaar waarbij tijdigheid, transparantie en duidelijke rolverdeling essentieel is. MenA heeft in dit proces een adviserende rol naar het gemeentebestuur en een adviserende en toetsende rol naar CRK.

5.1 Scenario 1

Een conflict tussen wettelijke kaders waarbij het huidige gebruik van het object weliswaar wordt bestendigd, maar waarbij de monumentale waarden in het geding komen als gevolg van andere wettelijke vereisten vanuit het bouwbesluit, de verkeersbelasting ¹¹, de machinerichtlijnen, e.d. Aanbevolen wordt om in de conditioneringsfase deze verschillende wettelijke vereisten te inventariseren en te analyseren op mogelijke conflicten. Hiermee wordt voorkomen dat reeds vastgestelde ontwerpen in een later stadium alsnog aangepast dienen te worden. Indien duidelijk is dat er op geen enkele wijze tegemoet kan worden gekomen aan conflicterende wettelijke vereisten is het uiteindelijk aan het bevoegd gezag om een onderbouwd besluit te nemen (afb. 5). Bij deze afweging is artikel 2:15 van de Wabo van toepassing en kan een omgevingsvergunning slechts worden verleend indien de nieuwe toevoegingen/aanpassingen het monument niet aantasten.

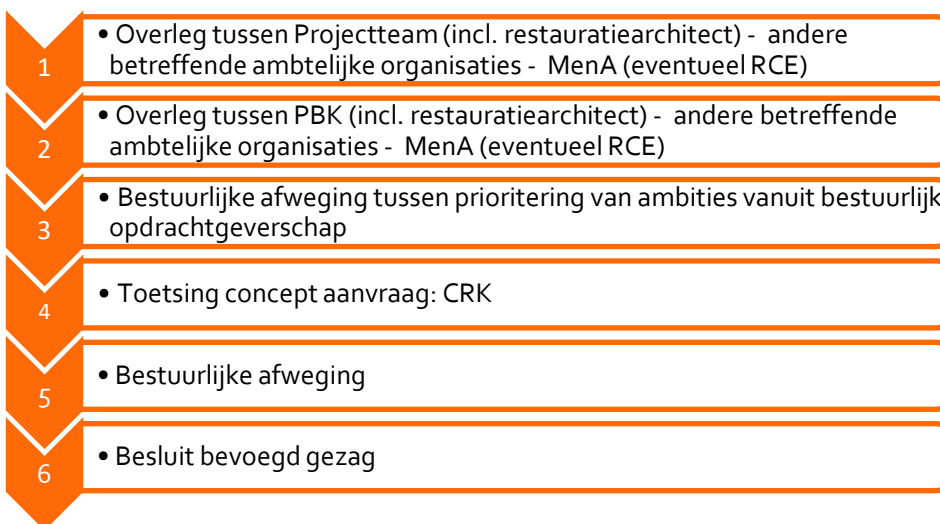

5 Schema werkstructuur bij een conflict tussen twee of meer wettelijke kaders

¹¹ NEN-normen en Eurocodes.

5.2 Scenario 2

Een conflict tussen het wettelijk kader en de eventuele nieuwe wensen en/of eisen die voortkomen uit ambtelijke of bestuurlijke ambities (afb. 6) en losstaan van het bestendige van het huidige gebruik, zoals de verhoging/verbreding van bruggen, de aanpassingen ten behoeve van het wegverkeer; de verlenging van de levensduur, de implementatie van natuurinclusieve maatregelen en de wijziging van de waterdoorstroming. Deze ambities kunnen mogelijke gevolgen hebben voor de cultuurhistorische waarden van het monument. Ook bij dit escalatiescenario is artikel 2:15 van de Wabo van toepassing.

6 Schema werkstructuur bij een conflict tussen wettelijke kader bescherming erfgoed en ambtelijke of bestuurlijke ambities

5.3 Scenario 3

Ook tijdens de uitvoeringsfase kunnen er conflicten ontstaan. Hoewel de archeologische verwachting in het voortraject zo goed als mogelijk in kaart wordt gebracht, kan het voorkomen dat tijdens de uitvoering van het civiel technische werk aan een brug of kademuur onvoorzien op bijzondere constructies wordt gestuit (zoals bijvoorbeeld een onderdeel van de stadsmuur langs de Geldersekafe, Kloveniersburgwal en het Singel of een oude sluis), die cultuurhistorisch van hoge waarde zijn, en derhalve als behoudenswaardig moeten worden beschouwd. In dat geval kan vanuit MenA geadviseerd worden deze resten *in situ* te behouden. Dit kan tot aanpassing van de geplande her-/niewbouw leiden, met integratie van het te behouden deel in het nieuwe kunstwerk. Echter, dit kan ook tot een conflict leiden, waarbij uiteindelijk het bevoegd gezag een besluit zal moeten nemen. Zie hiervoor scenario 2 (afb. 6).

6 Communicatie en kennisoverdracht

6.1 Communicatieverantwoordelijkheden

De communicatie over de aanpak van bruggen en kademuren is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van het team Communicatie van het PBK. Dit team moet de overall communicatie kunnen regisseren zowel binnen de gemeente als extern. De woordvoering naar de pers geschiedt door de woordvoerder van de wethouder Verkeer en Vervoer. In sommige gevallen zijn meerdere wethouders betrokken, waar nodig wordt dan afgestemd met de verschillende woordvoerders.

Indien de resultaten van de werkzaamheden die MenA verricht daartoe aanleiding geven, dan zal in samenspraak tussen de communicatieadviseur van MenA en het communicatieteam van het PBK een communicatieaanpak bepaald en uitgevoerd kunnen worden, eventueel in overleg met de woordvoerder van de wethouder Monumenten.

6.2 De communicatieboodschap

De communicatie vindt plaats op programma-, gebied- en projectniveau. Op alle niveaus kan MenA een rol spelen. De overkoepelende boodschap van de communicatie van het programma is: Wij maken ruimte. De communicatie focust op het resultaat waarin letterlijk (meer ruimte voor fietser en voetganger, ruimte voor nieuwe ontwikkelingen, etc.) en figuurlijk (vernieuwen en opknappen) ruimte is gemaakt. Dat ruimte maken doet het programma 'open, voortvarend en grensverleggend'. Deze kernwaarden zijn gekozen op hun beoogde betekenis en de manier waarop het programma onderling en met de stad wil samenwerken. Daarnaast gelden voor communicatie de inhoudelijke pijlers 'veilig, duurzaam en slim': communicatie over de vorderingen van het programma belichten via één of meer van deze pijlers. Ongetwijfeld kan MenA daarbij aanhaken en de betekenis laden. Vanuit MenA zal de boodschap zich richten op het vergaren en delen van kennis van dit speciale Amsterdamse erfgoed en het bewaren van het erfgoed voor latere generaties.

6.3 Het verhaal van de stad

Het kan in het belang van de externe communicatie voor het PBK en MenA zijn om aandacht te geven aan de werkzaamheden van MenA voor het project. Die werkzaamheden vertellen vaak het verhaal van de stad en in dit geval van de zo bepalende bruggen en kademuren van Amsterdam. Bijzondere vondsten en minder spectaculaire, maar toch interessante informatie over de historie van de bruggen en kademuren, kunnen gebruikt worden om diverse doelgroepen te bereiken en deze een andere kijk op de soms overlast gevende werkzaamheden te geven. Met name voor direct bij werkzaamheden betrokken bewoners of ondernemers kan dit goed werken. Naast de overlast gevende ingrepen kan het archeologisch en bouwhistorisch onderzoek de kennis van de stad vergroten en zo de 'pijn' van de overlast voor direct belanghebbenden verzachten. Elke situatie moet dan apart worden beoordeeld en worden voorzien van een eigen communicatieboodschap, -middelen en -doelgroep.

6.4 Communicatiemiddelen en kennisoverdracht

MenA levert via social media (Facebook en Twitter) en de website (www.amsterdam.nl/erfgoed) een bijdrage aan de communicatie over het PBK. Daarnaast worden onderstaande middelen ingezet:

- rubriek Erfgoed van de Week (op website, socials en in Nieuwsbrief gemeente A'dam);
- persberichten;
- lezingen;
- podcasts;
- documentaires;
- kaartlagen op maps.amsterdam.nl;
- overzicht archeologie en historie bruggen en kademuren;
- (deel)rapporten in de Amsterdamse Archeologische Rapporten (AAR-)reeks;
- aansluiting op Amsterdam Open Research.

Bijlage 1 Restauratievisie

Voor de opzet van een restauratievisie kan worden uitgegaan van de uitvoeringsrichtlijn van de Erkende Restauratierichtlijn Monumentenzorg, "restauratievisie en ontwerp".

In deze richtlijn worden wat betreft de visie de volgende eisen benoemd:

1. Het restauratie-architectenbureau levert kwaliteit van ontwerp in plan en materialisatie, waarbij (het voortbestaan van) het monument en de monumentale waarden centraal staan.
2. Het restauratie-architectenbureau stelt een visie op voor iedere restauratie of transformatie. Deze visie geeft inzage in het spanningsveld tussen de diverse thema's.
3. De beargumentering van de uiteindelijke keuzes voor ingrijpen in het monument moeten in de visie plaatsvinden. Het volstaat niet om alleen tekeningen op te nemen, deze moeten van toelichtende tekst worden voorzien.
4. De visie is toegankelijk opgemaakt (boekwerk of presentatie).
5. De visie ontwikkelt zich in het proces; per fase zal er dus een aangepast visiedocument zijn.
6. In de uitvoering worden de afwegingen wat betreft de omgang met onvoorziene omstandigheden gedocumenteerd en verantwoord.
7. Het restauratie-architectenbureau toont zich in staat het ontwerp en de visie te kunnen vertalen in bestek en uitvoeringsgereed ontwerp, bijvoorbeeld door een uitvoeringstechnische risico-analyse.¹²

In deze visie kunnen de volgende zaken worden opgenomen:

Onderdeel	Toelichting
Opdracht	Omschrijving van de opgave en de opdracht aan het restauratie-architectenbureau. Streven naar integraliteit van opdracht, van opname tot oplevering.
Gebouw en omgeving	Analyse van stedenbouwkundige, architectonische en bouwkundige deelaspecten (bijv. omgeving, structuren, constructie, gebruik, details) om te komen tot een karakterschets van het object.
Historie	Voorbij het bouwhistorisch onderzoek: het maken van de vertaalslag naar de opgave. Het restauratie-architectenbureau scheidt feiten van aannames en formuleert eventuele behoefte aan verdieping.
Technische staat	Samenvatting van technische staat en belangrijkste aandachtspunten. De afweging tot herstel en de keuze die hierin wordt gemaakt moet hier verantwoord worden (op basis van de restauratieladder, zie ERM).
Programma	Het adviseren van de opdrachtgever in het optimaal inpassen van het beoogde programma in het monument, zowel verantwoord naar functionaliteit als naar de omgang met monumentale waarden.
Restauratie	Aansluitend op voorgaande onderdelen: visie op de restauratie, argumentatie over omgang met de verschillende historische lagen in

¹² Pag 21. ERM - Uitvoeringsrichtlijn Restauratievisie en ontwerp URL 1001

	het project, rechtvaardiging van ingrepen, noodzaak en wijze van technisch herstel.
Ontwerp	Onderzoekend ontwerp op verschillende schaalniveaus met bureau-eigen creatieve uitwerking. Bij voorkeur wordt het ontwerpproces, met varianten en keuzes, in de visie toegelicht.
Adviezen van derden	Integratie van adviezen van derden, zoals constructies etc. in restauratie en ontwerp.

1 Aspecten restauratievisie¹³

---

¹³ Schema naar figuur 3 uit ERM Uitvoeringsrichtlijn 1001 Restauratievisie en ontwerp - Versie 1.0 d.d. 6 november 2020

Bijlage 2 Overzicht doorbelasting kosten

Fasering Programma BK	Vereisten PBK	Product MenA	wie	doorbelasting kosten
Fase 1 Onderzoek				
		geen		nee
Fase 2 Stedelijke programmering				
		reactie op programmering	MenA	nee
Fase 3 Programmatische conditionering				
	Projectkaart	adviestraject met PBK t.b.v. voorbereidingstraject conceptaanvraag	Monumenten	ja
		opleveren architectuur- en bouwhistorische waardestelling ten behoeve van het indieningstraject door MenA	Monumenten	ja
		adviestraject ten behoeve van de door PBK op te leveren restauratievisie	Monumenten	ja
		waardestelling	Archeologie	nee
		PvE archeologie/bouwhistorie	Archeologie	ja
Fase 4 Technische voorbereiding				
	Omgevingsvergunning	schriftelijk advies aan CRK over concept-aanvraag PBK (zie 2.1.2.)	Monumenten	nee
		schriftelijk advies aan CRK omgevingsvergunning reguliere procedure omgevingsvergunning PBK (zie 2.1.3)	Monumenten	nee
		schriftelijk advies aan CRK over uitgebreide procedure omgevingsvergunning PBK (zie 2.1.4)	Monumenten	nee
		schriftelijk advies aan bevoegd gezag over indieningsbescheiden omgevingsvergunning PBK (zie 2.1.5)	Monumenten	nee
		schriftelijk advies aan bevoegd gezag over informatievraag vergunningsvrij PBK (zie 2.1.6)	Monumenten	nee
	Restauratiebestek	advisering restauratie architect	Monumenten	ja
		advisering en begeleiding planaanpassingen ten behoeve van DO	Monumenten	ja
		advisering over de nadere voorwaarden die in de beschikking van het bevoegd gezag staan en die meegenomen dienen te worden in het UO	Monumenten	ja
Fase 5 Uitvoering				
		PvA archeologie/bouwhistorie	Archeologie	ja
		uitvoering veldwerk	Archeologie	ja
		uitwerking veldwerk	Archeologie	ja
		adviseren over de uitvoering van de voorwaarden opgenomen in de monumentenvergunning	Monumenten	ja
		bouwbegeleiding	Monumenten	ja

		rapportage AAR	Archeologie	ja
Fase 6 Overdracht naar beheer				
	Beheer Acceptatie Proces (BAP)/MJOP	adviseren over onderhoud van de monumentale aspecten van het object	Monumenten	ja
		deponering vondsten	Archeologie	ja
		deponering/archivering data	Archeologie	ja
Communicatie en kennisoverdracht		diverse producten in opdracht van PBK	MenA	ja